

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsako drugo soboto

v Kranju (tiska Iv. Pr. Lampret izdaja konsorcij „Gorenjca“; odgovorni urednik Lavoslav Mikus).

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročninam in serati naprej. Vsi rokopisi pisma in druge pošiljke naj se pošiljajo na uredništvo in upravnništvo „Korošca“ v Kranju. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno peti vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Štev. 20.

V Celovcu, v soboto, dne 1. oktobra 1910.

Leto III.

Deset zapovedi o ljudskem štetju za obmejne Slovence.

1. Priglasí se edinole k svojemu materinemu jeziku slovenskemu!
2. Ne prijavi nemščine ali laščine za svoj občevalni jezik!
3. Skrbi, da se vsa tvoja rodovina priglasí k slovenskemu jeziku!
4. Spoštuj jezik svojega slovenskega očeta in svoje slovenske matere, da ne postaneš izdajalec svoje krvi in svojega naračala!
5. Ne ponemči in ne poštalijanci se!
6. Ne odtuji se svojemu slovenskemu narodu!
7. Ne pusti, da ukradejo tvoje otroke tebi in tvojemu narodu!
8. Ne pričaj po krivem, da je tvoj občevalni jezik nemški ali laški!
9. Ne daj se pregovoriti sladkim obljubam in ne prikrivaj svoje slovenske narodnosti!
10. Tudi se ne daj zastrašiti, če na tebe vplivajo in ti grozijo, in ne daj se podkupiti z denarjem!

Imejte to vedno v mislih, in na jeziku, posebno pa letos, ko bodo steli prebivalstvo vaših krajev! Slovenci, pokazite tedaj za vselej, da se ne daste izpodrinuti z zemlje vaših očetov in da prebiva tod od nekdanj slovenski rod, ki zahteva zase enakih pravic!

Uradna učiteljska konferenca v Velikovcu in njen „spiritus“.

«Nemški mogotci so si vzgojili učiteljstvo, kakršnega so želeli». Take in slične misli bi se morale postaviti vsakega treznega opazovalca, ki bi bil navzoč pri omenjeni konferenci. Učitelji, ki bi morali s ponosom povdarjati svoje slovensko pokolenje, se brez potrebe in odporne sile vdinjajo

nemško-nacionalni stvari, razpravljajoč o korakih in sredstvih, ki jih je treba uporabljati v svrhu ponemčevanja slovenske dece. Ob takih prilikah pa zabredejo referentje v trditve, ki ničesar ne pričajo v njih prid, ker so dotične ali iz zraka vzete ali pa takojmenovani nemški «Schlagerji», ki se pod steklom stvarne kritike hitro kakor milene pene razprše. V tem smislu se namreč smatra trditev, da se kaki uspehi v nemščini dosežejo le potom sedanjega sistema. Razume se, zakaj se hvali sedanji sistem. Zato ker omogoči nastavljanje čisto nemških, slovensčine nezmožnih učiteljev in poleg teh tudi veliko uradnikov med nami Slovenci, ne da bi bilo tem privandrancem potrebno, priučiti se jeziku svojih kruhodajalcev. Ne razumemo pa, kako se more učitelj, kojega brat (tudi učitelj) je od pristne nemško-nacionalne strani že dobil hudo brco ter skoraj propadel s prošnjo za lepo mesto napram nemškemu tovarišu, navduševati se za nemška prizadevanja! Pa takih brc dobivajo nemškutarski učitelji večkrat, toda zanje se ne zmenijo dosti, še ponosni so nanje, ker pridejo od «blaženih» Nemcev!

Če se pa očigled takim zapostavljanjem očita nemškutarskemu učitelju njegovo izdajstvo, se ti pa lahkomišljeno smeje ali pa drzno roga, češ: «Kaj tebi to mar! Jaz sem pač nemškega mišljenja in to je za moje stališče edino prava, ne pa to čitano mi pokolenje!»

Hej, sitnež, sedaj moraš pa molčati, ko si slisal «pametno» načelo nemškutarjev! Vedi, da je mišljenje merodajno, delaš li za blagor ali pa v pogubo svojega naroda! Na prvi hip se morda spozna to načelo kot pravo, toda pri premišljevanju se ti izjalovi v veliko laž! Odkod pa izvira mišljenje? Ali ne iz vzgoje? Gotovo da! Iz vzgoja naših učiteljev-nemškutarjev je bila od prvega šolskega dne in do danes nemška. Učiteljišče jim je onemogočilo se bolj priučiti materinščini, v učil-

teljskih društvih ter pri drugih sestankih pa so jim ubili vsak čut spoštovanja do slov. materinega jezika in do svojega teptanega naroda. Istodobno pa so jim «udihavali» brezmejno navdušenje, ozi. oboževanje nemškega jezika in nemške kulture, kot nekega «non plus ultra» duševnega blaga! Tej vzgoji se imate torej zahvaliti, vi nemškutarji, za svoje mišljenje, ne pa morebiti, kakor si domisljujete, svojemu lastnemu prepričanju. Vi veste, da je vzgoja sila in verujete tudi v to, zato morate tudi verjeti, če trdimo, da bi, vi nemškutarji, postali tudi lahko ali Lahoni ali pa Madžaroni, ko bi bili vašo vzgojo vodili laški ali madžarski mogotci! Ali vas ni sram, če se morejo vam očitati take reči? Nekdanji Turki so tudi znali «vzgajati» iz slovenske dece — junake Janičarje, ki so klali potem svoje lastne brate, in tako slično se «vzgaja» na Koroškem slov. mladež, da zaničuje lastno materino besedo, svoje rodne brate in mnogokrat celo svoje najbližje sorodnike! Fej, taka vzgoja po vzorcu nemške nadkulture! Vidite, nemškutarji, nemški mogotci so vas z namenom vzgojili v odpadnike, sedaj se pa vi drznete trditi, da ste po lastnem prepričanju nemškega mišljenja, in vi se ne zavedate, da so vam to hvalisano mišljenje le sugerirali!

Drugače je, kar se vedno godi, če posamezniki utonejo v drugem narodu ter se s tem tako spojijo, da se čutijo z njim ene krvi in enega mišljenja, a obsoditi se mora sistem, s kojim se namenoma raznaroduje, obsoditi se mora delo tistih ljudi, ki med lastnim narodom delajo v tega pogubo. Seveda so ti v tej točki zopet drugega «prepričanja»! Oni delajo v svoji domisljivosti le za «blagor» Slovencev, če vtepajo slovenskim otrokom prekrasne nemške besede in stavke, da se priuče v teku 8 mučnih let nekoliko jeziku «blaženega» Herrenvolka, nato pa, ko so otroci okusili krasoto nemščine, smejo to po potrebi

PODLISTEK.

O koleri.

Iz vseh strani se čujejo plašni klici: kolera, kolera je tu, je že v Avstriji i. t. d. Res je. Tudi pri nas v Avstriji, osobito na Dunaju, so zasledili par slučajev kolere, zanešene k nam iz drugih držav. Strašno pa divja kolera po Rusiji in tudi po južni Italiji se je jako razširila.

Bilo bi napačno, ako bi tajili, da je kolera že prav blizu nas. Treba je ljudstvo pravočasno opozoriti, kako naj se upre krutemu sovražniku.

Čistost, snažnost je prvo in glavno obrambno sredstvo tudi zoper kolero. Ni torej res, kar pravijo nekateri: «ah kaj, če jo moram dobiti, jo itak dobim in ji ne uide!» in se nič ne brigajo proti njej. To so norci in lahkomišljeniki! Dokler se morem, se nevarnosti branim.

Kolero provzročajo bacili. Ti bacili so v vodi, osobito v pitni. Če je torej v kakem kraju le sum za obstanek kolere tamkaj opravičen, umivajmo se le z dobro prekuhano in ohlajeno vodo in pijmo enako vodo. Pri kuhanju vode se bacili uničijo. Širitelji kolere so tudi vsa živila, ki so bila v neprekuhani vodi oprana, sadje, zelenjava i. t. d.

Bacili kolere se vgnezdijo v tankem črevesu, kamor pridejo vsi skozi želodec. Kdor ima zdrav želodec in torej zdravo želodčno kislino, pri njem ta kislina bacile pomori in pri takem človeku ni

velike nevarnosti. Pri ljudeh slabih želodcev pa uplivajo bacili strašno in se tudi silno množijo.

Odpadkov človeka, bolnega na koleri, se bogmeđaj dotikati, kdor pa se jih je na kakršenkoli način dotaknil, naj se takoj očisti in naj vpraša za svet zdravnika.

Domovina kolere je v nekaterih krajih Indije, kjer včasih gospodari celo leto. Tamošnji prebivalci silno trpijo, ker ne poznajo zdravniških predpisov ter niti najnavadnejših pojmov o pravem načinu življenja in — snage. Iz teh krajev se zamaša kolera v druge dežele. Največkrat v Rusijo, kjer je že samo letos pomorila nad 50.000 oseb, istotoliko, če ne več, pa je še vedno bolnih, in vsak dan jih zbolí nove stotine. Tudi v južni Italiji se je zanesla in — kakor že zgoraj omenjeno — celo v našo avstrijsko državo.

Bacilov, kateri provzročajo kolero, se s prostim očesom ne vidi, ampak s povečevalnim steklom. Sele po tiscékratni povečavi se vidi bacil kot mala, en milimeter dolga črtica. V človeških črevesih se razmnože ti bacili v nekoliko urah strahovito. Iz vsakega posameznega nastanejo milijoni in milijoni novih. Ti bacili vstvarjajo v črevesih strahovito delujoče strupe, ki zopet provzročajo vsa znamenja, ki se pojavljajo pri koleri: strahovita driska, trajno bruhanje, krči v bedrih, nezavest in smrt.

V vsakem človeku, ki je umrl za kolero, se pri raztelesenju najde bacile; brez bacilov ni ko-

lere. Ti bacili pa morejo priti v človeka le potom zavživanja hrane in yode.

Ljudje, ki imajo kolero ali ki so bili v dotiki z na koleri bolnimi, raznašajo kolero, in sicer tudi ljudje, ki so navidezno zdravi. Vse, kar je kakorkoli prišlo z blatom ali bruhanjem od na koleri bolnega človeka v dotiko (bodisi da je le ena kapljica od tega priletela nevideno kam), je sposobno širiti kolero. Kakor že zgoraj omenjeno, so ljudje z zdravimi želodci in z dobro hrano veliko bolj varni pred kolero, nego ljudje s slabimi želodci ali taki, ki si kvarijo želodce s slabimi jedmi. Zato se je mnogokje opazilo, da je kolera izbruhnila v kakem kraju v ubožnejših rodbinah, dotim v bogatejših ne. Ko začne bolezen splošno, je seveda lahko mogoče, da nobena rodbina ni varna pred njo.

S kuhanjem in pečenjem se kolerine bacile uničuje. Zato se ne sme v času, ko grozi kolera, nič surovega jesti in nič nekuhanega piti. Sadje, kumare, solata, redkvice i. t. d. se torej sploh ne smejo zavživati v času nevarnosti s strani kolere. Pred jedjo si vedno umij roke; na cesti imej rokavice; roke ne podajaj nikomur. Jedi si pripravljaj sam doma in vse dobro prekuhaj in prepeci!

To so nauki za slučaj, da bi se izvedelo, da je tudi v našo deželo že prišla nesreča. Za zdaj še to ne velja. Pač pa velja tudi zdaj kakor vedno geslo: največja čistost in snažnost! N. L.

zopet pozabljati, morda celo zaničevati! Kajti namen naših šol ni splošna in trajna izobrazba, ampak le poduhtenje nemške nadkulture in mučenje dece z vsakojakimi nemškimi jezikovnimi vajami.

Zagonetka se nam zdi, da Madžaroni, napram katerim smo mi Slovenci glede jezika desetkrat na boljšem, niso tako zatelebani v nemško svabščino, kakor naši nemskutarji! Obratno, oni si tudi znajo tako lepo »vzgajati« renege, kakor naši Nemci, toda žal, tudi mnogini Nemcev se vsili madžarski jezik in madžarska kultura, da utomejo potem v madžarski luži! Tukaj imamo zopet lep zgled o sili vzgoje!

In kakšno je duševno razpoloženje naših nemško-nacionalnih učiteljev? O Bog, duhu dvajsetega stoletja čisto neprimerno! Oni niso v stanu z mirnim srcem poslušati kako predavanje o naravnih pravicah narodov, o pametni vzgoji ali o splošno veljavnih etičkih načelih, ne, tega oni ne morejo slišati, ker se ne strinja z njihovim mišljenjem, in ker niso več toliko prožnega duha, da bi mogli svojega vsakdanjega naziranja le nekoliko popraviti. Zato jim zelo prija taka duševna jed, ki draži in podžiga njih nacionalno strast. Saj so takoj z »Heil« pritrčili onemu referentu, ki je med drugim rekel: »Der Starke aber sucht solche Hindernisse um daran seine Kraft zu üben« besede, ki jih more izustiti le človek, ki se je iz celovških in grških nemškonacionalnih listov nasesal germanske surovosti. Sram vas bodi takih načel! Na slabih izkušati svojo moč in se potem drznete imeti za močne. Bi se li, vi, nacionalci, upali, take besede govoriti med Madžaroni v prid vaših teptanih bratov Švabov? Molčali bi, vi, reveži kot grob, ker imate le tam korajžo, koder vam je hrbet popolnoma zaščiteno! In je li vaše postopanje proti pravičnim prizadevanjem Slovencev, dobiti narodne pravice, moralno? Zgodovina bode enkrat govorila o vas, trinogih, opravičene besede zaničevanja in obsojanja.

Pravica in pamet govori v naš prid, a vi se sklicujete le na moč, da, surova moč je vaša in nemoralno načelo: »Macht geht vor Recht« je vaša zvezda-vodnica, in dobičkaželjnost je vaš prvi in slednji ideal!

Opomnja: Mi bi ne pisali v tem, ko bi ne bili brez povoda in vzroka napadeni v listu »Freie Stimmen«, koder se roga podli dopisun našemu treznemu zadržanju pri konferenci.

Klerikalna panama na Koroškem v deželnem zboru.

Celovec, 28. septembra.

V včerašnji seji koroškega deželnega zbora je stavil deželni poslanec dr. Waldner predlog, s katerim se nalaga deželnemu odboru, da poroča deželnemu zboru o klerikalnem panama centralne banke, ker je pri tem prizadeto kmečko ljudstvo iz cele dežele in je torej pravilno poročilo v interesu cele dežele, kajti edino na ta način se morejo razburjeni duhovi pomiriti. Krščansko-socialni listi so namreč celo zadevo zategnili, zakrili in napačna poročila pošiljali v javnost in tudi na občnem zboru zveze zadrug se ni čista resnica o tem klerikalnem panama povedala. Glavni krivec na tem polomu je sicer bivši ravnatelj centralne banke, Weiss, toda v vodstvu krščansko-socialne stranke so tudi še drugi ljudje, kateri so sokrivi poloma. Razburjenje med prebivalstvom Koroške radi tega poloma je veliko, zaradi tega je nujno potrebno, da se ta afera natančno preišče. Vzrok poloma je ta, da so klerikalci porabili denar centralne banke v svoje strankine namene.

Waldnerju je odgovarjal klerikalni poslanec Walcher, ki najprvo negira, da bi bili krščansko-socialni listi celo stvar zamolčali ali prikrili. On poudarja, da je ravnatelj Weiss glavni krivec, da pa se danes ne da določiti, v koliko so bile poloma krive njegove denarne transakcije, v kakem obsegu so se te transakcije vršile in v koliko je ravnatelj Weiss tudi sam denar pri centralni banki poneveril. Govornik je zato, da se stvar kolikor mogoče natančno preišče in je tudi za to, da se uvede posebna preiskovalna komisija, ki naj zadevo preišče in potem poroča deželnemu zboru o svoji preiskavi. Ta predlog Walcherjev pa je pri glasovanju propadel. Koroška duhovščina in sicer tako nižja, kakor višja, bo uredila to zadevo s tem, da prevzame poroštvo za primanjkljaj.

Poslanec Höldinger izvaja, da poslanec Walcher ni takó nedolžen na celi tej stvari, kakor se dela, ker je bil z ubeglim Weissom najintimnejši prijatelj.

Poslanec Angerer izvaja, da je bila centralna blagajna ustanovljena popolnoma na švindelskem temelju s tem namenom, da gospodarsko osvoji koroške kmete za klerikalno stranko. Protestira proti temu, da bi se sanacija izvršila s pomočjo državne podpore.

Socijalno-demokratski poslanec Aich se ravno tako protivi temu, da bi se zadeva sanirala z državno podporo.

O ti zadevi govorili so tudi še drugi poslanci, med njimi zopet Walcher, ki se obrača proti liberalnemu časopisju, češ, da s svojim pisanjem onemogočuje sanacijo. Na to je bil predlog dr. Waldnerja odkazan gospodarskemu odseku.

Dopisi.

Borovlje:

Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi seti!

Da se je ta pregovor že toliko in tolikokrat uresničil, vedo vsi pametnejši Borovljanci in morajo, žalibog, to tudi sami bridko občutiti. Vsem je znano, da se je ustanovilo pred kratkim novo konsumno društvo, ki ima menda namen, staremu delati konkurenco. Ker pa dosedaj še nima dosti članov, pritiskajo na vseh koncih in krajih in prisiljujejo ljudi, da pristopijo k novemu konsumu. Najprvo se je seveda treba samo podpisati, potem šele pridejo druge težavne stvari. Pri tem pritiskanju in prisiljevanju ima pa privandrani davkar Hösl prvo besedo. Tako je prišel pred kratkim v občinsko pisarno in zagrozil vsem občinskim uslužbencem, da se morajo podpisati kot člani novega konsuma, kar so ti v strahu tudi storili. Sedaj pa jih že pritiska in izžema, da bi dobil tudi 50 K od posameznega, ker od samih podpisov konsumno društvo baje ne more obstati. Dolg nos je pa dobil na Dobravi, kamor je občinskega uslužbenca poslal s pristopno knjižnico in s strogim poveljem, da ima prinesiti od dotičnega gospodarja 50 K. Tako delajo pri nas davkarji! Privandrane duše in trepasti domačini lažijo pred njimi po kolenih in iz vseh kotov slisiš ponižno »guatn tog«. Vam pa, gospodje okoli novega konsuma, rečem: Uboge reve, kaj prisiljujete reve ljudi k novemu konsumu. Saj vam je dal menda nek Šimen 15.000 K in Südmarka vam tudi lahko da kakih 50.000 K in sulverein tudi kakih 100.000, potem je še »hmajna«, ta ima tudi toliko, da ne ve kam bi dejali, in »Genossenschaft« ravno tako. Hoj, denarja imamo dosti.

Spodnji Rož. Gospod dr. Janko Brejc iz Celovca nam pošilja tale dopis: Sklicevaje se na § 19. tis. zak., zahtevam glede na dopis »Spodnji Rož«, objavljen v vašem listu z dne 3/9. 1910, da na zakonit način priobčite nastopni popravek. Vi pišete v navedenem dopisu sledeče: »Pred par leti so hoteli Brejc, Podgorc in Krek zapeljati slovenske koroške posojilničarje, da bi pristopili k nemški klerikalni zadrugi zvezi. Vsled odločnega nastopa naših narodnjakov se je to preprečilo. Zdaj pa je nastal pri tej zvezi velik »krah«, radi katerega vzdigujejo ljudje denar iz nemških klerikalnih posojilnic. Razumljivo je, da bi tudi slovenske posojilnice trpele radi tega, če bi se svoj čas ta protinacionalna nemško-klerikalna nakana in namera posrečila lepi trojici »narodnih voditeljev« kakor so Brejc, Podgorc, in Krek. Popolnoma neresnično in izmišljeno je, da bi bili jaz, Podgorc in Krek hoteli kdaj slovenske koroške posojilničarje zapeljati, da bi pristopili k nemški krščansko-socialni zadrugi zvezi. Ravno nasprotno je res. Sklicali smo namreč pred par leti slovenske koroške posojilničarje v Celovec, na posvet, ne da bi jih priganjali k nemški krščansko-socialni zadrugi zvezi, ampak, da bi tiste slovenske posojilnice, ki so bile takrat še pri nemški krščansko-socialni zvezi, od te zveze odtrgali in jih pregovorili, da se pridružio ljubljanski zadrugi zvezi. Da se naš namen takrat ni popolnoma dosegel in da one slovenske posojilnice, ki so bile takrat še pri nemški krščansko-socialni zadrugi zvezi, niso hkratu pristopile k ljubljanski zadrugi zvezi, tako onih, ki so bile takrat pri nemški krščansko-socialni zvezi, kakor onih, ki so bile pri celjski zadrugi zvezi. Če bi se bila torej naša namera posrečila, bi danes ne bila nobena slovenska koroška posojilnica pri nemški krščansko-socialni zadrugi zvezi. Torej je bila naša nakana vse prej kakor protinacionalna. Priobčujemo ta popravek dasi ravno ni najmanjše zakonit in bi lahko romal v koš ter vžlic temu, da smo že v zadnji številki to stvar pojasnili.

Vodilna vas. (Slovenska šola). Za to šolo, katero namerava, kakor znano, graditi družba sv. Cirila in Metoda, se je vršil dne 15. t. m. komisijonalni ogled na licu mesta. Zoper to stavbo ni bilo nobenega ugovora, le nemški župan

Baumgartner je čutil v sebi potrebo, imenoma občine izjaviti, da ta šola ni potrebna, ker se itak zida javna šola in ker so občani itak dobili svojo šolo, katero je začel graditi nemški sulferein. Od mejašev se je oglašil edini krčmar po domače Pöllitsch, kateri je izjavil, da kot mejaš sicer ne more ugovarjati zoper stavbo slovenske šole, da pa ne podpiše zapisnika, ker bi ga ta podpis stal pri »Südmarki 100 K. Zanimivo pa je, da je nemški župan Baumgartner član slovenske posojilnice v Ločah. Kaj takega je samo na Koroškem mogoče. Zato ga je nek koroški Slovenec takole popisal. Baumgartner je na eni strani »deutsch-freieitlich«, na drugi strani pa »schwarz-windisch« — če ga pri luči pogledaš, je pa...?

Prevalje. Nekaj časa sem imamo v Prevaljah in pri Fari električno razsvetljavo, ki je naravnost izvrstna. Zasluga za to umestno in zares napredno napravo gre vrlému g. trgovcu Fr. Lahovniku.

Iz Karavank. Nekje na Karavankah so poskodovale zlobne roke kažipote nepotrebnega planinskega društva »Karavankengau« in hitro so naši nemški lističi pisarili o slovenski kulturi, da je tega zločina kriv sam — Hribar, ker ni potrjen za župana in še več drugih takih neumnosti. Kriv mora biti seveda Slovenec. Taka hudobija bi menda Nemcu še v glavo ne padla. Pa bijejo se ti lističi sami po zobeh. Ni dolgo še temu, kar so morali ravno ti listi priobčiti okrožnico »Nemškega Alpenvereina«, ker je bilo strlih v okrožju sekcije Gmüad Nemškega Alpenvereina — torej v zgolj nemškem kraju — mesteto takih kažipotov in se je opozarjalo občinstvo, da take zločince javi oblasti. — No, gospodje, se zdaj zastopimo?

Planinec. Celovec. (Velika nesreča.) Pri podzidanju tretjega nadstropja pri poslopju strojno-obrtne strokovne šole se je podrl oder, vsled česar sta se ubila dva delavca Simon Hafner in Giovanni Gorsano. Dokazalo se je, da je bil betonski okrajek slabo obit, vsled česar ni mogel držati z opeko preobloženi oder. Tramovje se je zlomilo ter potegnulo oba delavca v globočino. Enemu delavcu je bila glava zmečkana. Oba sta kmalu izdihnila. Hafner zapušča vdovo in sedem nepreskrbljenih otrok. Zidovje, ki se je podrl, je imelo po sodbi strokovnjakov teže kakih 8000 kilograma.

Vabilo.

Pozor! Slovenke in Slovenci!

Telovadno društvo »Sokol« v Borovljah

priredi

v nedeljo, dne 9. oktobra 1910. leta ob pol 3. uri popoldne v dvorani pri Cingelcu na Trati

veliko tombolo.

Kdor hoče torej kaj lepega zadeti, naj pride in pripelje tudi druge. Za zabavo po tomboli bo skrbel pevski in tamburaški odsek »Sokola«. Za dobro postrežbo s pristnim vinom in raznovrstnimi jedili pa bodeta skrbela Priska in Janez Fric.

Ker je čisti dobiček namenjen v sklad za »Sokolski Dom« v Borovljah, prosí uljudno za najobilnejšo udeležbo

odbor.

Narodne zadeve.

Slovensko šolstvo na Koroškem. Zopet je imenoval deželni šolski svet celo vrsto Nemcev in Nemk na slovenske šole, a slovenski abiturijenti in abiturientke še vedno čakajo zaman nameščenja. Izmed 9 prosilcev ima dosedaj le eden bomo suplenturo. In kaj je z obljubo, ki jo je dal lani deželni šolski nadzornik poslancu Grafenauerju, da bo v enem letu vrnil slovenskim šolam slov. učitelje, ki jih je poslal na Gor. Koroško — nemščine učiti? Najbrž sta pozabila na obljubo — oba. Šola na Ojstrici nad Spod. Dravogradom se razširi v II. razrednico. Začasno vodstvo te šole je dobil Slovenec Kuhar.

Sankcioniran koroški deželni zakon. Cesar je sankcioniral zakonski načrt o ustanovitvi deželnega kulturnega sveta za vojvodino Koroško.

V koroškem deželnem zboru je poročal deželni odbor o svojem poslovanju, nakar so se vršile volitve v posamezne odseke. Izmed Slovencev je bil samo Ellersdorfer izvoljen v finančni odsek, v ostale odseke ni bil izvoljen noben Slovenec. To je pravica nemške večine.

Koliko Slovanov je v Ameriki? V Zveznih državah ameriskih živi okolo 4 milijone Slovanov in sicer 1.900.00 Poljakov, 500.000 Čehov, 500.000 Slovakov, 300.000 Rusinov, 300.000 Hrvatov, 200.000 Srbov, 100.000 Slovencev in 150.000

Rusov. V Južni Ameriki je število slovanskih naseljencev majhno in jih je le nekaj tisoč. Razen tega najdete Slované v Avstraliji, Novi Zelandiji, Transvalu in Indiji.

Gospodarska vprašanja.

Klanje živine in sekanje mesa doma.

Nikdar ni bilo dvoma o tem, da je kmet, če zakolje doma v sili živinčje, opravičen meso sekati in razprodajati. Drugače je pa s klanjem živine sploh. Tu so uradi razsodili včasih v korist kmetovalcu, včasih pa tudi nasprotno, da si n. pr. niso nikdar nič rekli proti temu, če je kmet vse žito doma zmel, delal iz moke kruh in ga prodajal, češ, da bi s tem škodoval drugo obrt. Na isti način vsak kmetovalec lahko prodaja sadje na debelo in drobno in ne posega s tem prav nič v pravice sadnih trgovcev. Vsakdo lahko zakolje jagnje ali kozlička in prodaja njih dele. Vsak lahko zakolje perutnine in jo prodaja bodisi celo, bodisi v kosih po okusu in potrebi odjemalcev. Zato je splošno presenetilo in se je občutilo kot krivično, če je bilo kmetovalcu prepovedano sekati goveje meso.

Končno je na tozadevno prošnjo poljedelskega ministrstva razsodilo trgovinsko ministrstvo sledeče:

Ako kmetovalec v posameznih slučajih, ne redno posamezne živali lastnega pridelka iz kateregakoli vzroka zakolje in meso razprodaja, se sme tak zakol smatrati za nedovoljeno obrt in za prestopke obrtne postave. Razume se, da se mora ta posel opravljati le kot postranski posel. Število zaklane živine mora biti v razmerju z obsegom gospodarstva. Zakol mora izvršiti ali kmetovalec sam ali njemu podrejeni pomagač. Zakol se ne sme izvršiti in meso ne prodajati v posebnem za to prirejenem prostoru. Pripomni se še, da je brez pomena, če si kmetovalec v »posameznih slučajih« k zaklanju pokliče v obrti izučeno osebo.

Naravno se mora tudi v tem slučaju plačati težadevna užitnina in se mora dati žival, ki je določena za zakol, ter tudi meso pregledati osebi, ki je za to nastavljena. Brez dovoljenja te osebe se ne sme sekati.

Ako pa kmetovalec kolje živino redno in sicer toliko, kolikor je na svoji kmetiji ne more prirediti, ako torej kolje z namenom, imeti iz tega stalni dobiček, in če pusti klati živino od strokovno izučenihih oseb ter v prostoru, posebej za to določenem, se tak posel ne more smatrati kot postranski posel kmetovalca, ampak kot samostojno obrt; v takih slučajih se ima proti kmetovalcu nastopati, ker izvršuje nedovoljeno mesarsko obrt, na podlagi kazenskih določb obrtne postave.

Ali čebela pozna svojega gospodarja?

Najdejo se ljudje, ki ne smejo v bližino čebel, ne da bi jih opikale, drugi pa zopet lahko goloroki potresajo roje, pa se jim ne zgodi nič. Stare čebelarke knjige trde, da čebela pozna svojega gospodarja in da ga ne napade, kakor tuja. Danes se marsikateri čebelar tej trditvi nasmehlja, dasi se pripoznava, da je čebelo mogoče pricučiti občevanja z ljudmi. Izkušnja nas uči, da so čebele, mimo katerih neprestano hodijo ljudje, mnogo manj »zbadljive«, nego one, ki so osamljene in daleč od prometa. Te se takoj razburijo, če jim kaj pride na pot. Znamo tudi, da se čebelini sluh in vid lahko navadi na razne človeške kretnje in ropot; vendar bo vsak čebelar gledal, opraviti svoje delo pri čebelah čim bolj mirno in tiho, ker je to prvi pogoj prijateljstva in dobremu občevanju s čebelami.

Izkušeni čebelar tudi ve, da panj s premakljivim satjem, ki ga je treba večkrat premikati, postaja vedno mirnejši, kakor da se na to navadi, in da ne napada čebelarja tako ljuto. Zato čebelar — začetnik ne sme kupovati panjev, ki so bili kje na samem in so jih imeli ljudje, kateri so gledali samo na to, kako bi čim več meda v denar spravili, a jim do čebel in do lepega pobratimstva z njimi ni. Tak panj rad napade začetnika, kar mnogemu vzame veselje do čebelarjenja. Čebela pa ne samo, da se navadi na človeške kretnje in na ropot, ampak ima tudi fino razvit vonj (voh). S tem čutilom zna ona nezmotljivo najti v svoj panj, spozna vsako tujo čebelo, voha že oddaleč med in medne trave, ki je potrebuje za hrano in odgojo svojega naraščaja. Komu ni znano, kako čebela hitro najde tja, kjer je n. pr. razlitega kaj medu ali košček satja? »Tujka« bo hitro izvohala panj, kjer ni vse v redu in kjer lahko kaj pripleni. Iz tega se da sklepati, da se čebela privadi na različni duh in tako posebno tudi na človeški vonj. Če divjačina spozna že po zračnem toku človeka, ki jo preganja, kako da ne bi čebela po duhu in izhlapevanju človeškem spoznala gospodarja, ki je v bližini? Znamo iz izkušnje, da je panj razdražen, če se z zračnim tokom pomeša tudi vonj medu.

Pes, ki s svojimi tankimi vohom najde med stotino stopinj baš ono svojega gospodarja in ji sledi, nam očitno kaže, da ima vsak človek pa tudi vsak panj svoj poseben duh ali vonj, po katerem se razlikuje. Brez dvoma bi se ljudje spoznavali z vohom tudi v najtemnejšem prostoru, ko bi jim bil tako razvit kakor pri panju.

Čebela spozna svojega gospodarja z vonjem. Razdražena je, če pride čebelar oznojen, če diši po medu ali kakem drugem nenavadnem duhu, če pride recimo kak tujec; mirna pa je, če pride gospodar po vsakdajni navadi, da pregleda čebelnjak.

Kdo more zameriti panju, če postane nemiren in razdražen, ako se mu približa neprijatelj v osebi neusmiljenega in nenasitnega čebelarja, takozvanega »Bienenstinderja«?

Resnica je, da spozna čebela svojega gospodarja z vonjem, vendar pa se mu ni tako pokorila, kakor udani in pokorni psiček, ki gospodarjeve udarce hitro pozabi in jih povrača s še večjo zahvalo in privrženostjo. Po »Hrv. Pč.«.

Zlata pravila za pridobivanje mleka in za pravilno ravnanje z istim.

1. Skrbi za dober zrak v kravjem hlevu.
2. Skrbi v kravjem hlevu za največjo snažnost.
3. Ne krmi krav s pokvarjenimi krmili.
4. Nastiljaj zadostno in le z zdravno slamo ali nastiljem.
5. Ne shranjaj krme v hleve ali na vlažnih krajih, oz. shrambah.
6. snaži krave vsak dan redno.
7. Bolne krave molzi nazadnje, a mleka od njih ne dajaj v mlekarstvo zadržujo.
8. Uporablaj za moljenje krav le zdravno in snažno oblečeno osebo.
9. Pred vsako molžo si umij roke.
10. Izmolzi vimeni dobro. Popolno izmoljenje razvija vimeni, pospešuje naraščanje množine mleka in najzadnje mleko ima največ toščobe.
11. Ne izpraznjuj vrčev in posode, ki je namenjena za opravo, oz. odposiljanje mleka, nikdar v kravjem hlevu, ampak vedno na zračnem prostoru.
12. Precedi namolženo mleko takoj na zračnem kraju in je ohrani potem do odposiljanja v zračnih in hladnih prostorih (ne v zaduhlih čumnatih, kletih itd.).
13. Ne zmešaj nikdar jutranjega in večernega mleka poprej, predno se ni vsako za sebe do dobrega ohladilo.
14. Če pošiljaš mleko zadržujo, pusti mlečne posode (vrče) stati odprte; pokrij jih le s čisto tanci (gaze); varuj jih nadalje pred mrazom in vročino.
15. Odpravljaj mleko na voz, oz. na železnico le v dobro osnaženih prezračenih in ne zarjavelih vrčih.
16. Skrbi vedno za snažno mlečno orodje in zlasti za snažno odpremano (transportno) posodo, kar je pač prav lahko mogoče doseči z neznatnimi stroški. Golide (molzniki, žetjarji) in vrči se morajo po vsaki uporabi takoj umiti z vročo soda-rastopino ali s primešanjem apnenega mleka od zunaj in od znotraj in se morajo potem še z vročo vodo večkrat pokrtačiti in sicer tako dolgo, da odteka voda čista in se med prsti ne čuti več mehka in gladka. Kadar so posode na naveden način osnažene, potem se jih postavi narobe, da se odtečejo, na kar se morajo na zračnem in vsakega duha prostem kraju prezračiti, ker smrdijo sicer po plesnobi. Posode naj stojijo odprte do takrat, da se jih naliže.
17. Uporablaj molzno in mlečno posodo edino le za mleko in nikdar za donajanje vode ali podobne druge namene.
18. Ta pravila prečitaj tolikokrat, da jih znaš na pamet in se vedno strogo po njih ravnaš!

Kako molziti kravo, ki je prvičkrat stela? Dostikrat se zgodi, da se nekatere krave, posebno če so prvičkrat stelite, ne spuste od nikogar molziti, ampak skačejo in letajo po hlevu, če se jim približaš. Vzrok leži v tem, da gospodar ni znal s takimi kravami pravilno postopati. Da se ti to ne zgodi, postopaj tako: že ko je krava breja, jo večkrat pogladi po vimeni in jo vlači za sise, kakor bi jo hotel molziti. Na ta način se krava počasi privadi na molžo. Splošno pa: ravnaš s kravo vedno lepo in mirno; večkrat jo pogladi po ledjih. Če boš s kravami tako ravnal, boš zadovoljen in ne bo ti treba živine pretepati.

Svetovna politika.

O rekonstrukciji Bienenstindera kabineta pišejo krščansko-soc. listi. Kot ministra-rojaka bi vstopila v kabinet Nemec dr. Urban in Čeh dr. Starda.

Spravne konference med Čehi in Nemci v Pragi so se po poročilih listov ugodno završile, tako da se bo lahko vršilo zasedanje deželnega zbora vsaj za nekoliko sej.

Nemški cesar na Dunaju. Nemški cesar je prišel na lov na Ogrsko, potem se je podal tudi na Dunaj. Mestni svet dunajski je votiral 20.000 K v namen, da so se okrasile ulice in magistrat povodom bivanja nemškega cesarja na Dunaju.

Pasivne rezistence na južni železnici je konec. Ugodnosti, katere je ponudilo ravnateljstvo, so sprejeli z zadovoljstvom. Železniški uradniki so dosegli lepo zmago.

Ban dr. Tomašič je govoril v nedeljo v Osjeku o političnem položaju na Hrvaškem. Ban je govoril lepo sicer, želel, da postane hrvatski narod

velik in ponosen. Zavzemal se za srbsko-hrvatsko slogo, omenjal je, da je srbsko-hrvatska koalicija v nasprotju sama s seboj, on potrebuje močne stranke v dosedajšnji cilja; zvečer na banketu pa je navdušeno napil Khuen-Hedervaryju, kojega tiranstva se spominjajo Hrvati s trpkimi občutki.

Obletnica boja na Varvarinškem polju. Pateklo je 100 let, ko je Karagjorgje s pomočjo ruske vojske pod poveljstvom grofa Oruška potolkel turško vojsko na Varvarinškem polju v južni Srbiji. Turkov je bilo 15.000, Srbov z Rusi samo 4000. Odkrili so sedaj na onem polju dva spomenika.

Raznoterosti.

Dva otroka se v kovčegu zadušila. V odsotnosti svojih staršev sta zlezla v Devinu nek 9letni deček in njegov 10letni tovariš v velik kovčeg. Pokrov kovčega se je zaprl in dečka nista mogla iz kovčega. Ko je mati domov prišla, sta bila otroka že zadušena. Požarna bramba je tri ure poskušala dečka oživeti s tem, da jima je dovajala kisik; toda ves trud je bil zastoj.

Najnevarnejša žival na svetu. Neki Amerikanec z imenom Jackson pripoveduje v »American Review of Reviews«, da je najnevarnejša žival na svetu naša domača muha. Po njegovem mnenju so najbolj strupene kače, levi in tigri prava nedolžna jagneta. Kakor je izračunal učenec gospod Jackson, nosi muha s seboj 6.600.000 bakterij, ki povzročajo najrazličnejše bolezni, kakor kolero, jetiko, vročinsko bolezen, bolezen v grlu, drisko itd. Jackson trdi, muhe umore štiri milijone ljudi ene generacije.

Demonstracije proti patru Drozdu. V Pragi je došlo 12. m. m. do velike demonstracije proti bivšemu ravnatelju svetovačlavske hranilnice, patru Drozdu, ki je bil poneveril več milijonov hranilnih vlog in sedaj po preteku svoje kazni živi v Pragi. Šel je po mestu, pri čemur sta ga dva maimoidča spoznala in ga začela zasramovati. Takoj se je nabralo do 800 ljudi, ki so mu tako grozili, da je moral zbežati v veže neke hiše. Šele policija ga je oprostila.

Od mrtvih vstal. Na Reki se je splazil neki potepuh brez strehe na dvorišče pogrebne zadoda, kjer se je vlegel v krsto. Da ga ne bi dramil nočni mraz, se je pokril s smrekovim obličjem in zaspal. V jutro ob zori je pa šel prek dvorišča pekovski učenec in ko je čul smrcanje v krsti, je začel vpiti in klicati ljudi. Speči ponočnjak je slisal hrup in se je probudil. Vstal je, a ko je zapazil mladi pek, da vstaja nekdo iz krste, se ga je polotil tako grozoten strah, da je pobegnil, tresoč se kakor trepetlika.

Sam naznanil svoj pogreb. V Orleansu je umrl 63 letni romanopisec Boussenard. Pred svojo smrtjo je Boussenard sam sestavil mrtvaški list ter ga odposlal svojim znancom. V listu naznanja, da ga je smrt njegove žene tako potala, da ne more več živeti. Pozdravlja vse svoje prijatelje ter jih povabi, naj se udeležijo njegovega pogreba, ki bo v ponedeljek, dne 12. septembra, četrt na dve popoldne. In kakor je mož naznanil, tako se je tudi zgodilo.

V pijanosti prodal hišo. Čevljar Steinhauserj oče šestih otrok, je bil svoj čas prav priden obrtnik in si je celo pridobil lepo hišico. V zadnjem času pa je začel popivati in je svojo obrt čisto zanemaril. Ko je zadnjič sedel pijan v gostilnici, mu je nekdo ponudil za hišico 2000 K — in čevljar jo je res prodal. Doma ga je zato seveda žena pošteno ozmerjala, drugi dan pa so čevljarja našli pod streho obešenega. — Kupčija seveda ni veljavna, ker je Steinhauser ravnal v pijanosti.

Brat ustrelil brata. V Bremenu je bil neki vrtnar obsojen radi tatvine v šestmesečno ječo. Glavna obtežilna priča je bil obsojenčev brat. Po končani obravnavi je šel obsojeni vrtnar v stanovanje svojega brata, pomeril nanj revolver ter ga takoj ustrelil. Vrtnar je nato še sebi pognal kroglo v glavo.

Izjava.

Jaz Frano Kancijan, urar v Prevaljah, označujem vse obdolžitve, katere sem navedel v pravdi proti moji ženi Heleni Kancijan glede gosp. Leopolda Pristova, župana v Prevaljah, za popolnoma neopravičene in neresnične. Priznavam, da je g. Pristov postopal doslej napram meni pravično in zakonito, ter se zahvaljujem gosp. Pristovu, da je odstopil od zasebne tožbe.

Pliberk, 24. avgusta 1910.

Franc Kancijan.

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Celovcu.

Akcijski kapital K 5.000.000.

Rezervni sklad K 500.000.

Denarne vloge obrestujemo po

4 1/2 %

od dne vloge do dneva vzdiga.

== Kolodvorska cesta št. 27. ==

Zamenjava in eskomptuje izžrebane vrednostne papirje in vnovčuje zapadle kupone. Daje predupne na vrednostne papirje. — Zavaruje srečke proti kurznim izgubi.

Vinkuluje in devinkuluje vojaške in ženičinske kavcije.

Eskompt in inkasso menio. :: Borzna naročila.

Prodaja vseh vrst vred papirjev proti gotovini po dnevnem kurzu.

Centrala v Ljubljani. Podružnice v Spiljetu, Trstu, Sarajevu in Gorici.

Turške srečke. Šest žrebanj na leto. Glavni dobiček 300.000 frankov. Na mesečno odplačevanje po K 8— za komad. 1 52—55

Tiske srečke s 4% obrestmi. Dve žrebanji na leto. Glavni dobiček K 180.000. Na mesečno vplačevanje po K 10— za komad.

Edina slovenska kislavoda

Tolstovrška slatina

je po zdravniških strokovnjakih priznana med najboljšimi planinskimi kislimi vodami, je

izborno zdravilo

za katar v grlu, pljučih, želodcu in črevesih, za želodčni krč, zaprtje, bolezni v ledvicah in mehurju ter pospešuje tek in prebavo. Tolstovrška slatina ni le izborno zdravilna, temveč tudi osvežujoča

namizna kislavoda.

Odlikovana je bila na mednarodni razstavi v Inomostu 1896 in na higijenični razstavi na Dunaju 1899. 8 12—3

Naroča se pri **oskrbništvu Tolstovrške slatine**, pošta **Guštanj** (Koroško), kjer se dobe tudi ceniki in prospekti.

Del čistih dohodkov gre v narodne namene.

Slovinci! Svoji k svojim! Zahtevajte povsod le Tolstovrško slatino! Vsaka slovenska gostilna naj ima le edno slovensko kislavo.

:: Našim rodbinam priporočamo ::

Kolinsko cikorijo.

Slovinci, ne zabljite družbe
SV. CIRILA IN METODA

Varstvena znamka:
„SIDRO“.

Sinemet Capsici comp.,

nadomestek za 40

sidrov - pain - expeller

je vohče priznan kot **izvratno, bolečine tolažeče in odvajalno vmetenje pri prehlajenju** i. t. d. Dobi se ga v vseh lekarnah za 80 v, K 1.40 in 2 K. Pri nakupu tega povsod priljubljenega domačega zdravila, naj se vzame le izvirne steklenice in skatije z našo varstveno znamko „sidro“, kajti potem je gotovo, da se je dobil izvirni izdelek.

Dr. Richterja lekarna pri „zlatem leu“

v Pragi

Elizabetna ulica števil. 5, nova.

Razpošiljatev vsak dan.

Lovske puške

vseh sestav, priznano delo prve vrste, z najboljšim strelnim učinkom, priporoča

Prva borovska orožnotovarniška družba

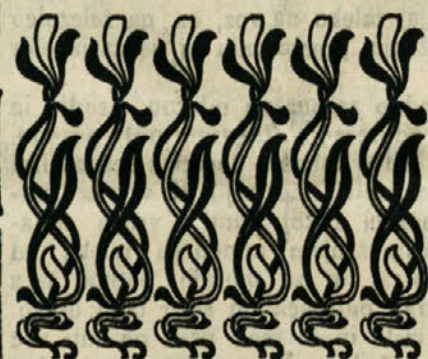
Peter Wernig 52—6

družba z omejeno zavezo v Borovljah, Koroško.

Ceniki brezplačno in poštne prosto.

Vina

štajerska, dolenjska, goriška, vipavska, istrijanska, dalmatinska, jamčeno pristna

ponuja po skrajno nizkih cenah

zadruga

282 52-42

Agro-Merkur

r. z. z. o. z. v Ljubljani.

Mestna hranilnica v Radovljici

je prvi, najvarnejši in največji denarni zavod za nalaganje denarja na Gorenjskem.

Mestna hranilnica v Radovljici obrestuje vse hranilne vloge po 4 1/4 od sto. Vse narasle in nedvignjene obresti **pripisuje dvakrat na leto** h kapitalu in sicer 30. roznika in 31. grudna, ne da bi bilo treba to zahtevati. Rentni davek od teh obresti plačuje Mestna hranilnica sama, tako, da dobi vsak vložnik 4 K 25 vin. od sto čistih obresti in poleg tega še dvakratne obrestne obresti na leto.

Za vse vloge in njih obrestovanje jamči v smislu od c. kr. deželne vlade za Kranjsko v imenu c. kr. ministrstva notranjih zadev potrjenih pravil **na mesto Radovljica** z vsem svojim premoženjem in svojo davčno močjo — in poleg tega hranilnica s svojim premoženjem in svojim rezervnim zakladom, ki znaša sedaj čez 200.000 K.

Mestna hranilnica v Radovljici daje največjo varnost za hranilne vloge izmed vseh drugih denarnih zavodov na Gorenjskem. Zato nalagajo c. kr. okrajna sodišča in drugi c. kr. uradi vse vloge nedoletnih otrok in druge denarje le pri tej mestni hranilnici. Kdor želi iz drugega denarnega zavoda prenesti denar v Mestno hranilnico v Radovljici, izroči naj ji le vložno knjižico, da se obrestovanje ne pretrga, dvig preskrbi hranilnica sama.

Kdor želi pri Mestni hranilnici v Radovljici nalagati denar po pošti brezplačno, zahteva naj pri hranilnici poštne položnice, katere so vsakemu na razpolago.

Posojila na zemljišča

dovoljuje proti 5% obrestovanju na amortizacijsko dobo, katero si lahko vsak dolжник sam določi, namreč proti vračilu na 14, 16 1/2, 19 1/2, 25 ali 36 let, izjemoma tudi na 50 let.

Tako vračilo je za vsakega dolžnika zelo ugodno, ker poplača napravljeni dolg z malimi odplačili mimogrede z obrestmi. Kdor si izposodi drugod recimo 300 K s 6% obrestmi, plača zanje v 36 letih 648 K golih obresti, ostane torej še vedno 300 K dolžan. **Dolžnik Mestne hranilnice v Radovljici se pa dolga docela iznebi, dasi plača v celoti dobi še za 97 vin. manj.**

Nadalje dovoljuje posojila tudi na menice in proti zastavi vrednostnih papirjev.

Tudi za posojila je Mestna hranilnica v Radovljici prvi zavod na Gorenjskem.

Kdor želi najeti posojilo ali dobiti kaka druga pojasnila, zglasi naj se v hranilnični pisarni nasproti c. kr. okrajnega sodišča, kjer se uraduje **vsak dan od pol 9. do 12. ure dopoldne in od pol 3. do 5. ure popoldne** razen ob nedeljah in praznikih.

Ravnateljstvo Mestne hranilnice v Radovljici.